BIODIVERSITEIT STRESSTEST

Landgebonden

NATUURSPEELPLAATSEN

Natuurspeelplaatsen, ofwel groene speelplaatsen, zijn terreinen bedoeld voor recreatie waarbij groen geïntegreerd is in het ontwerp. Bij een natuurspeelplaats wordt zoveel mogelijk gebruikt gemaakt van natuurlijk materiaal en elementen [1]. De aanwezigheid van een natuurspeelplaats draagt bij aan een fijn groen woon- en leefklimaat, de ontwikkeling van kinderen in de wijk en biedt de mogelijkheden om de lokale biodiversiteit te verhogen.

BELEIDSVELDEN

Duurzaamheid | Klimaat | Biodiversiteit | Sociale zaken | Wonen en bouwen | Ruimtelijke ordening | Volksgezondheid | Jeugdzorg

ALGEMENE SOORTEN

Dieren:	Muizen, konijnen, egel, insecten.
Planten:	Hopklaver, duizendblad, paardenbloem, witte klaver, grote weegbree, madeliefje.

LEEFGEBIED

Zie ook: https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/natuurtypen/

grasland overig, groenvoorziening	N00.02, N12.02, N12.06, L01.02 t/m L01.08, A11.02,
struiken	3182, 3184, 3185, 3186, 3187,

AANDACHTSPUNTEN

Een natuurspeelplaats kan dienen als een groene oplossing voor locaties waar hittestress of bestrating problematisch zijn. Daarbij kan een natuurspeelplaats de gezondheid van burgers waarborgen, zowel jong als oud [2]. Een natuurspeelplaats kan ook een goede boost geven aan de biodiversiteit. De onderstaande aandachtspunten dragen elk bij aan de verhoging van de biodiversiteit. Met een waardering van 1 ster (laag) tot 5 sterren (hoog) kunt u zien welke aandachtspunten het meeste bijdragen [3].

Aandachtspunten voor het aanleggen van een natuurspeelplaats	Bijdrage
De locatie ligt binnen 1km van een groenblauwe ruimte.	★☆☆☆☆
De locatie ligt binnen 30m van een groenblauwe ruimte.	★★★☆☆
De natuurspeelplaats heeft het oppervlak van minstens 1 ha.	★★☆☆☆
Er wordt structuur in het landschap aangebracht (heuvels en/of dalen).	★★★★☆
Er wordt structuur in de begroeiing aangebracht (hoog / laag / dik hout / dun hout...)	★★★☆☆
Er worden verschillende biotopen aangebracht. (bv. poel/ven/sloot, bloemrijkgrasland, ruigte, struweel...)	★★★★★
Er is een jaarronde bloesemboog.	★★★☆☆

KANSEN VOOR BIODIVERSITEIT

Bij het inrichten van een natuurspeelplaats kunnen er één of meerdere natuurtypen gerealiseerd worden. Elk element biedt veel kansen voor het verhogen van de biodiversiteit in en rondom de natuurspeelplaats. Elementen die zeer geschikt zijn voor een natuurspeelplaats zijn Kruiden- en faunarijk grasland, Houtwal en Houtsingel en Struiken. Deze elementen dienen voornamelijk als voedselvoorziening, schuilplaatsen of navigatie-elementen. Bij het juist inrichten en beheren van deze elementen kunt u als eindstreven het veelvoudig voorkomen of zelfs vestigen van de bijbehorende gidssoorten verwachten, zie tabel 1.

Natuurtypen	Gidssoorten	Schaal (ha)	Tijd van uitvoer	Tijdsperiode tot effect op biodiversiteit	Onderhoud	Kosten/ha/jaar
N12.02: Kruiden- en faunarijk grasland [6]	Patrijs, Icarusblauwtje	≥ 0,5	Matig	Lang	Weinig beheer	Tot €1231.21
L01.02: Houtwal en Houtsingel [7]	Gewone dwergvleermuis, das	≥ 0.2	Kort	Lang	Matig beheer	Tot €4205.71
N12.06: Ruigteveld [8]	Gewone dwergvleermuis, kamsalamander, das	≥ 0,1	Zeer kort	Kort	Matig beheer	Tot € 117,36

Tabel 1: Natuurtypen (BIJ12.nl) met hun geassocieerde gidssoorten die gerealiseerd kunnen worden bij het aanleggen van een natuurspeelplaats.)

MEERWAARDE

Financieel

- Verhoging van omliggende grond- en huizenprijzen.
- Mogelijkheden groene ondernemers:
  - N12.02: Lokale honing van een imker;
  - L01.02: Houtmateriaal voor handwerk.

Sociaal

- Stimuleert kinderen tot bewegen:
  - Ontwikkelen motoriek;
  - Verlagen kans obesitas.
- Ontmoetingsplaats in het groen.
- Verbetering woon- en leefomgeving;
  - Bijdragen aan mentale gezondheid.

Fysiek

- Verhoging waterbergend vermogen.
- Verbetering luchtkwaliteit.
- Biedt verkoeling.
- Biedt kansen voor biodiversiteit.

VOORBEELD

Voor de maatregel:

Van der Horstplein, Horst aan de Maas. © 2020 Google.

Als voorbeeld voor een natuurspeelplein is het Van der Horstplein gekozen. Het plein ligt in een woonwijk tussen een groenstrook langs de A73 en de begraafplaats op de Deken Creemersstraat. Door volwaardig groen te realiseren kan het een mooie verbinding worden tussen groen aan de rand en groen binnen het stedelijk gebied.

Na de maatregel:

Van der Horstplein, Horst aan de Maas. © 2020 Google.

Legenda		zie ook: ww.BIJ12.nl
1	Kruiden- en Faunarijk grasland	N12.02
2	Houtwal en Houtsingel	L01.02
3	Struiken	3191
4	Speeltoestellen	

STAPPENPLAN

1: a. Bezoek bestaande succesvolle natuurspeelplaatsen en kijk wat deze succesvol maakt. Ga na wat bij jullie mogelijk is en zoek locaties die geschikt zijn voor een natuurspeelplaats.

b. Bedenk welke speel- en vegetatie elementen je wilt realiseren op de natuurspeelplaats. Hoe meer elementen je wilt aanleggen, hoe groter de oppervlakte van de natuurspeelplaats zal moeten zijn. Daarbij zal er meer afstand tussen alle speel- en vegetatie elementen gecreëerd moeten worden. Hoe afwisselender en groter het gebied is hoe gunstiger dit is voor de biodiversiteit.

2: Verwijder het verharde oppervlak en breng structuur aan in het landschap. Graaf eventueel de grond op plekken af om dalen en heuvels te creëren. Bij het aanleggen van paden kan gedacht worden aan poreuze materialen zoals zand/grind mengsel of houtsnippers.

3: Plaats de speelelementen in de natuurspeelplaats. Als het speelelement verwerkt moet worden in het landschap, bijvoorbeeld een rioolbuis door een heuvel, doe dit dan tijdens stap 2.

4: Zaai een robuust grasmengsel in op plekken waar veel activiteiten zullen plaatsvinden. Robuuste grassoorten kunnen beter tegen vertrapping wat snelle vorming van kale plekken kan voorkomen. Op andere plekken kan een kruidenrijk grasmengsel gezaaid worden. Het kruidenrijk grasland is een belangrijke bron van voedsel- en verblijfplaatsen voor het icarusblauwtje en de vogels.

5: Plant vegetatie-elementen zoals heggen, aaneengesloten struikgewas en bomen aan, die geschikt zijn voor de locatie en de gidssoorten in het gebied en de omgeving. Afhankelijk van de grondsoort en waterhuishouding zullen andere plantensoorten geschikt zijn. Dit soort vegetaties zijn belangrijk als schuilplaatsen voor de kamsalamander. Struweelhagen kunnen dienen als voedselbronnen voor het icarusblauwtje. Voor de gewone dwergvleermuis werken al deze elementen als navigatie tussen foerageergebieden en haar verblijfplaats.

6: Na het inrichten en aanplanten is het van belang dat elk biotoop correct beheerd wordt. In de onderstaande tabel staan de belangrijkste beheermaatregelen.

Habitat	Beheermaatregelen
N12.02: Kruiden- en faunarijk grasland/ 8012: Groenvoorziening gras	Gefaseerd maaien. Maai niet heel het grasland tegelijk maar laat delen overstaan voor aanwezig fauna.
	Delen van grasland niet maaien. Dit biedt structuur aan het grasland en ruigere gedeeltes trekken meer fauna aan.
	Voorkom overwoekering door struikgewas en bomen.
L01.02: Houtwal en Houtsingel	Voer weinig beheer uit in de eerste vijf jaar na aanplant. Dit levert sneller een dichte begroeiing.
	Laat de bomen de hoogte in groeien. De struiken en bomen aan de kanten mogen wel gesnoeid worden.
	Houd het een lijnvormig element, anders vervalt de functie als navigatie-element voor onder andere de gewone dwergvleermuis.
N12.06: Struiken	Laat bij het maaien eventueel lage ruigtes (plantenbegroeiing) rondom de struik staan. Door de ruigtes zijn de struiken een betere schuilplaats voor fauna en in de ruigtes kan ook eten gezocht worden.
	Beperk de hoogtegroei van de struiken zodat zij aan de onderkant compact groeien en extra beschutting geven. Er kan gedacht worden om gefaseerd in drie tot vijf jaar steeds een gedeelte tot de grond af te zetten. Dit zorgt ook voor een mooie leeftijdsopbouw, die voor sommige soorten van belang is.
L01.13 Bomenrij en solitaire boom	Weinig beheer uitvoeren in de eerste vijf jaar na aanplanten om een dichte begroeiing te creëren. Bij fruit- en notenstruiken en -bomen moet het geadviseerde beheer van de betreffende soort aangehouden worden!
	Laat de bomen de hoogte in groeien. Snoei deze in het najaar bij tot de gewenste hoogte en breedte om overlast te voorkomen. In parken is het waardevol om bomen ook lagere takken te laten houden. Dit zorgt voor meer leefruimte en voorkoming van hittestress. Bij fruit- en notenstruiken en -bomen moet het geadviseerde beheer van de betreffende soort aangehouden worden!
	Houd het een lijnvormig element, anders vervalt de functie als navigatie element voor onder andere de gewone dwergvleermuis.
L01.06 Struweelhaag	Voer weinig beheer uit in de eerste vijf jaar na aanplant. Dit levert sneller een dichte begroeiing. Bij fruit- en notenstruiken moet het geadviseerde beheer van de betreffende soort aangehouden worden!
	Laat de bomen de hoogte in groeien. De struiken en bomen aan de kanten mogen wel gesnoeid worden. Bij fruit- en notenstruiken moet het geadviseerde beheer van de betreffende soort aangehouden worden!
	Houd het een lijnvormig element, anders vervalt de functie als navigatie-element voor onder andere de gewone dwergvleermuis.
N12.06: Ruigteveld	Gedeeltes van de ruigtes kunnen eens per drie jaar gemaaid worden. Een ruigte wordt niet meer dan één keer per jaar gemaaid. Werk verder zoals bij groenvoorziening gras.

BRONNEN

[1]: Onbekend. (z.d.). Groen spelen in Zeeland. Geraadpleegd van https://www.crow.nl/downloads/pdf/openbareruimte/levende-stad/themadossier/natuurlijk-spelen/groen-spelen-in-zeeland.aspx

[2]: World Health Organization Regional Office for Europe. (2017). Urban green spaces: a brief for action. Geraadpleegd van http://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/urban-health/publications/2017/urban-green-spaces-a-brief-for-action-2017

[3]: Van Beek, J.G, R.F. van Rosmalen, B.F. van Tooren, en P.C. van der Molen (allen red.) Werkwijze Natuurmonitoring en –Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS (+ 2 BIJLAGEdocumenten) BIJ12, Utrecht 2014

[4]: Atelier Groenblauw. (z.d.). Green squares and playgrounds | Urban green-blue grids. Geraadpleegd op 2 april 2020, van https://www.urbangreenbluegrids.com/measures/green-squares-and-playgrounds/?themeorder=4-2-3-5-6-7-8

[5]: Atelier Groenblauw. (z.d.-b). Nature for playing | Urban green-blue grids. Geraadpleegd op 2 april 2020, van https://www.urbangreenbluegrids.com/measures/nature-for-playing/?theme=4-8

[6]: Bij12. (2019a, 24 oktober). L01.02 Houtwal en houtsingel. Geraadpleegd op 2 april 2020, van https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/landschapselementtypen/l01-groenblauwe-landschapselementen/l01-02-houtwal-en-houtsingel/

[7]: Bij12. (2019b, 24 oktober). N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland. Geraadpleegd op 2 april 2020, van https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/natuurtypen/n12-rijke-graslanden-en-akkers/n12-02/

[8]: https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/natuurtypen/n12-rijke-graslanden-en-akkers/n12-06-ruigteveld/

[9]: van den Bogaard, J., Lobst, S., Schuster, M., Vaandrager, L., Borgharts, S., Custers, M., … Odink, J. (2009). Speelnatuur in de stad (1ste editie). Geraadpleegd van http://www.speeldernis.nl/wp-content/uploads/2012/09/Speelnatuur-in-de-stad.pdf